

Domaniczky Endre
óraadó, PTE ÁJK Nemzetközi és
Európai Tanszék

A konzuli munka továbbfejlesztésének lehetséges útjai a délkelet-csendes- óceáni térségben

Cikksorozatunk első részében a magyar diplomáciai és konzuli hálózat fejlődéstörténetének főbb állomásait tekintettük át a délkelet-csendes-óceáni térségben.¹ A második (befejező) részben a konzuli munka továbbfejlesztésének lehetséges útjait vesszük szemügyre, tehát elsősorban a jelenre és a jövőre koncentrálunk. Vizsgálódásunk továbbra is a délkelet-csendes-óceáni térségben mozog, de konzuli szempontból mégis átfogóan, a Csendes-óceán teljes medencéjére is kitekintünk.

Öt lehetséges modellt vizsgálunk meg az alábbiakban, ezek előnyeit és hátrányait a diplomáciai és konzuli szempontok szerint próbáljuk meg számba venni, illetve a modellek közül a magyar érdekeknek és ausztrál adottságoknak leginkább megfelelőt kiválasztani.

I. Magyar érdekek – ausztrál adottságok

Mindenekelőtt azonban fontos megjegyezni, hogy az egyes modellekben rejlő lehetőségek felismeréséhez és kihasználásához elengedhetetlenül szükséges bizonyos ausztrál adottságok, helyi sajátosságok ismerete. Itt csupán a témánk szempontjából legfontosabbak említésére nyílik lehetőség.

1. Ausztrália fővárosa: Canberra

Bár Ausztrália fővárosát több mint egy évszázaddal ezelőtt, 1913-ban alapították, a fiatal ország alapító atyái merészet álmodtak.² A semmiből nagyjából fél évszázad alatt felépített főváros saját szerepkörét csak az 1990-es években kezdte megtalálni. Ezt követően még újabb pár évtizedre volt szükség, mire országon belül egyértelmű és elsődleges politikai, közigazgatási és diplomáciai³ központtá vált (2010-es évek),⁴ azonban városként még mindig nem érte el a fejlődési csúcspontját.⁵

A „felcseperedés” évtizedei alatt a főváros szerepkörét először Melbourne, majd később Canberra funkcióit kiegészítve Sydney és Melbourne töltötte be. A technikai fejlettségnek köszönhetően Canberra⁶ egyre közelebb kerül a közúton tőle mintegy két órára fekvő, nyugat felé is erőteljesen terjeszkedő metropoliszhoz, Sydneyhez.

2. Az ausztrál gazdaság- és társadalom két pillére: Melbourne és Sydney

Ausztrália története, gazdasága és társadalma két pillérrre épül: ez a két tengerparti metropolisz, amelyben az ország lakosságának több mint 40%-a él: Melbourne és Sydney. Sydney a legkorábbi európai település a kontinensen, jelenleg az ország legnagyobb városa, a gazdasági élet központja. A 19. századi aranyláz nyomán megerősödött Melbourne viszont az egységes Ausztrália első fővárosa és legnagyobb közlekedési csomópontja. A város mai napig adminisztrációs központ, sokszínű programkínálata miatt a kontinens kulturális fővárosaként is emlegetik.

Az egykor folyamatosan civakodó két metropolisz kapcsolatrendszere szoros és összetett, mindkét város fejlődését és működését csak a másik ismeretében lehet megérteni. A „harmadik testvér”, a legnagyobb szárazföldi város, a jelenlegi főváros, Canberra mindkét városhoz szorosan kötődik, de fekvésénél fogva a jövő egyre inkább Sydneyhez köti, ezért a két várost együttesen Sydney-Canberraként érdemes szemlélni.

A két pillér tehát valójában három várost takar: Melbourne-t, a déli metropoliszt, valamint az egymáshoz viszonylag közel található Sydneyt és Canberrát. Diplomáciai szempontból tehát nem elég csak Canberrában jelen lenni, a canberrai jelenlét mellett folyamatosan követni és értékelni szükséges a két metropolisz eseményeit ahhoz, hogy az ausztrál viszonyokról teljes képet kapjunk. Konzuli szempontból

viszont a potenciális ügyfelek, illetve ügyek száma, a diaszpóra összetétele, feltártsága⁷ eltérő, ezek alapos vizsgálata szükséges a konzuli hálózat fejlesztéséről való döntést megelőzően.

3. A távolságok kényszerítő ereje

Ausztrália a Föld hatodik legnagyobb területű országa. Az egyetlen olyan ország, amely egy egész kontinenst befed (kontinens-ország). Ausztrália a II. világháború vége óta tervezett bevándorlási politikával próbálja növelni lakosságát, de a népsűrűség még mindig csupán 3 fő/km² körül jár.⁸ A lakosság nagy része a két metropoliszban (Sydney és Melbourne) és Canberrában,⁹ valamint a tagállami fővárosokban,¹⁰ továbbá a keleti partvidéken él. Az ország több mint 80%-a gyéren vagy egyáltalán nem lakott,¹¹ a közlekedés a repülő és kocsik kivételével nehézkes, költséges és időigényes. A hat tagállami főváros között a repülőforgalom folyamatos, ami azt a látszatot kelti, mintha ezek a települések néhány órányira lennének egymástól. A valóságban repülőgép nélkül a nagyvárosok legkevesebb ezer kilométerre fekszenek egymástól,¹² de például a dinamikusan fejlődő Perth a hozzá legközelebb fekvő Adelaide-től 2700, Brisbane-től viszont 4300 km-re található.¹³

Mindezen adottságokat például a konzuli munka tervezése során fokozottan figyelembe kell venni. A távolságok és a magas költségek miatt törekedni kell az egyablakos ügyintézésre és az elektronikus megoldások minél szélesebb körű használatára.

4. A szétszóródott magyar diaszpóra

Ebben a hatalmas országban a magyarság többsége a tagállami fővárosokban, azon belül is Melbourne-ben és Sydneyben él, kisebbik része azonban szétszóródva az egész kontinensen megtalálható – a sivatagszéli tanyáktól (South Australia) a hegyvidéki kis falvakig (Tasmania). A városi közösségek összetételében felfedezhetőek kisebb különbségek (ki honnét, mikor és hova érkezett), azonban ennél fontosabb, hogy az első generációsok, akik korábban éltek valamennyit Magyarországon, minden közösségben megtalálhatóak. A magyar diaszpóra ausztráliai megoszlása a konzuli kerületek meghatározásánál szempontként kell, hogy számításba jöjjön. Az elsőgenerációsok, akiknek általában a legtöbb magyar vonatkozású ügyük van, szétszóródása miatt a magyar közösség számára a legnagyobb segítséget az elektronikus szolgáltatások szerepének növelése jelentené.¹⁴

II. A térségbeli diplomáciai és konzuli feladatellátás lehetséges modelljei

1. Többközpontú diplomáciai és többközpontú konzuli hálózat

Ezt nevezhetjük történeti modellnek is,¹⁵ hiszen a canberrai nagykövetség megnyitásával két, jogszabályi szinten ugyan hierarchikusan szerveződő, de a gyakorlatban szinte egyenrangú magyar képviselő működött Ausztrá-

liában: a canberrai nagykövetség és a sydneyi főkonzulátus.¹⁶ A kettős képviselet időszaka közel négy évtizedig tartott (1975-2009 között), és bár ez idő alatt a diplomáciai munka elsősorban Canberrához, a konzuli munka pedig elsősorban Sydneyhez tartozott, mindvégig voltak átfedések a két állomáshely között.

Diplomáciai síkon a „zavaró interferenciák” csak részben eredtek a magyar fél döntéseiből. A kétértelmű helyzet ausztrál oldalon is fennállt, mégpedig a két város: Sydney és Canberra eltérő súlya és szerepköre miatt, ahogy erre fentebb az ausztrál adottságok között már utaltunk.

Az ausztrál oldalon végbemenő változások ismeretében a Sydneyi Főkonzulátus magyar oldalról rapid módon levezényelt bezárása a lehető legjobb időben történt. A canberrai nagykövetség kizárólagos aktorrá tétele ugyanis egybeesett az ausztrál főváros megerősödésével. Az Ausztráliában zajló folyamatok egyébként visszaigazolták e modell „történeti” jellegét: Canberra mint főváros megerősödése miatt a kettős képviselet modellje akkor sem lenne már visszaállítható, ha a magyar fél történetesen újranyitná a főkonzulátust Sydneyben.¹⁷

Ami azonban diplomáciai szempontból visszatekintve jól időzítettnek tűnik, az a konzuli munkában hosszútávú zavart és bizonytalanságot okozott. Az egyik legnagyobb ausztrál közlekedési csomópontban¹⁸ működő – tehát nemcsak városon belül, de az ország különböző részeiből is könnyen megközelíthető – főkonzulátus helyét és szerepkörét egy kisebb, nehezebb-

ben¹⁹ megközelíthető helyen lévő külképviselet – ráadásul azonnal – nem tudta átvenni.²⁰

2. Egységes diplomáciai és konzuli központ

A Sydney főkonzulátus bezárásától a Melbourne-i konzuli iroda megnyitásáig tartó időszak (2009-2013)²¹ az egyközpontú, egységes diplomáciai és konzuli képviselet kora volt. Ez azt jelentette, hogy a már létező, elsősorban reprezentációs célokra szolgáló, de konzuli részleggel is rendelkező, az ausztrál főváros Deakin városrészében fekvő nagykövetségi épület számított ebben az időszakban a diplomáciai és konzuli munka központjának.

A diplomáciai munka szempontjából ez a megoldás, amely a politikai központhoz legközelebb fekvő helyen csatornázza be az összes releváns információt, kétségkívül hatékony munkavégzést tesz lehetővé. A főváros és a két metropolisz kapcsolatrendszere azonban nem csak a múltban, de a jelenben is összetett. Canberra megerősödése továbbra sem jelenti azt, hogy a két legnagyobb városban: Sydneyben vagy Melbourne-ben zajló események figyelmen kívül hagyhatóak lennének. Ellenkezőleg: Ausztrália szerkezeténél fogva nem egyközpontú, ezért a diplomáciai munkát ebben a modellben sem lehet egy központból intézni. A canberrai súlypont mellett egyaránt jelen kell lenni a két metropoliszban is. A feladat – amennyiben megfelelő színvonalon kívánják ellátni – nem kiszervezhető: a teljes politikai kép megértéséhez a canberrai diplomatáknak kell egy-

szerre három hangszeren játszaniuk. A magyar döntés alapján létrehozott egységes diplomáciai központ egyedüli korlátját tehát az ausztrál viszonyok jelentik, amelyek a központosítást csak bizonyos mértékig teszik lehetővé.

Az egységes diplomáciai és konzuli központ megszervezésének konzuli szempontból jelentős előnyei és hátrányai is vannak. Egy ilyen központ kialakítása általában komoly, hosszabb távon megtérülő beruházással jár. A koncentrált ügyintézés magas színvonalú konzuli (szakmai és infrastrukturális) háttérrel igényel, ugyanakkor az eljárásokat az egy központból szervezett fogadónapok gyorsabbá és egységessé tehetik. Vagyis a Canberra központú magyar konzulátusnak többfős – lehetőleg rutinos – személyzetre és a nagyszámú ügy feldolgozásához szükséges modern – a biztonsági és technikai követelményeknek egyaránt megfelelő – konzuli részlegre lenne szüksége.²² Nem kötelező előfeltétel, de az ilyen centrumokat általában jelentős magyar közösséggel bíró településeken szokták kialakítani.²³

3. Egységes diplomáciai központ – decentralizált konzuli hálózat

A 2013-2018 között megnyitott két konzuli irodával Magyarország jelenleg e megoldás megvalósítása mellett döntött. A Melbourne-ben (2013) és Sydneyben (2018) nyitott két szervezeti szempontból nem önálló iroda mellett tovább működik a nagykövetség konzuli részlege is. Az egységes canberrai diplomáciai központ mellett így jelenleg hárompontos konzuli hálózat (Can-

berra, Melbourne, Sydney) található. Bár a konzuli központok jogi státusza,²⁴ személyi állománya²⁵ és feladatai²⁶ között vannak eltérések, munkájukat azonos szabályok alapján, a megállapított konzuli kerületükben²⁷ kell végezniük. A fentiek miatt a hálózat elemei csak látszólag egyenrangúak,²⁸ mert közülük – strukturálisan és koncepcionálisan is – kiemelkedik a nagykövetség konzuli részlege.²⁹ Ezt a különbséget következetesen érvényre kellene juttatni: vagy központi szerepkörbe emelni (vagyis visszatérni a korábban fennálló *egységes diplomáciai és konzuli központ modellhez*) vagy tovább kellene lépni a két konzuli iroda felállításával megkezdett úton, és magát a nagykövetséget kellene a konzuli munkától teljesen mentesíteni.³⁰ Canberrában – a halaszthatatlan, illetve a diplomáciai szempontból kiemelten fontos konzuli ügyek ellátása érdekében – egy másodkonzuli munkakört is ellátó diplomata foglalkoztatása elegendőnek tűnik, a jelenlegi canberrai konzuli létszámot és állományt pedig szét lehetne osztani Melbourne és Sydney között (erre vonatkozóan l. az alábbi két modellt). Ez a modell csak e profiltisztítást követően – Canberrában tisztán diplomáciai képviselet és két azonos rangú, különböző városokban lévő konzuli iroda – lenne középtávon is működőképes.³¹

4. Egységes diplomáciai központ – egyenrangú többközpontú konzuli hálózat

Ez a modell tulajdonképpen a szabályozás valamennyi elemének megfelelő megoldást kínálja³² egy egységes diplo-

máciai központtal a fővárosban és két önálló konzulátussal a két tengerparti metropoliszban. Tekintettel Canberra Sydneyhez való közelségére, a nagykövetség konzuli részlegét érdemes lenne teljesen megszüntetni, és a fővárosban felmerülő ügyeket Sydneyből szervezett kihelyezett fogadónapok keretében ellátni. Sydney státusz bővítését egy csendes-óceáni regionális konzuli központ kiépítéséhez lehetne felhasználni. Ehhez az egyik konzul munkakörét a jelenlegi regionális munkakörök³³ (gazdasági régió igazgatásáért felelős diplomata, illetve a regionális rendszergazda) mintájára regionális konzuli státusszá lehetne fejleszteni.³⁴

Ha a canberrai konzuli részleg felszámolásra kerül, feladatait kétféleképpen lehet elosztani: vagy csak az egyik központot fejleszteni a megmaradó kető közül vagy mindkettőt. Az első esetben egy hierarchizált többközpontú modellről beszélünk, ahová a konzuli szolgáltatásokat egységesen be lehetne szervezni (l.: utolsó modell), a második esetben viszont Sydney és Melbourne között el kellene osztani a feladatokat. Ha a regionális konzul Sydneybe kerül, ahová egyébként már kihelyeztek egy regionális rendszergazdát, akkor Melbourne konzuli kerületét kellene bővíteni, e téren pedig az egyetlen lehetséges megoldás Nyugat-Ausztrália Melbourne-höz csatolása lenne.

Melbourne bővítése mellett számos érv³⁵ felhozható, ezeket viszont mind annulálja a műemléki környezet,³⁶ amely a konzuli fejlesztésekhez szükséges technikai és biztonsági háttér megvalósítását akadályozza.

A két központ fejlesztése természetesen eltérő szempontok figyelembe vételével is megtörténhet. A konzuli munkavégzéshez ugyanis szintén kapcsolódnak kulturális és egyéb feladatok.³⁷ Ennek figyelembevételével például a melbourne-i konzulátus – mint az Ausztrália kulturális fővárosában működő magyar képviselő – felfejleszhető egy kulturális intézettel egybekötött főkonzulátussá.³⁸ Sydneyben a Canberrával egyesített forgalmú konzuli képviselő pedig egybevonható lenne – főkonzulátusként – egy turisztikai irodával, amely pontosan a nagyobb ügyfélforgalomra építve Budapestre, illetve akár a V4-es fővárosokba szervezhetne utakat.

5. Egységes diplomáciai központ – hierarchizált többközpontú konzuli hálózat

Ha Melbourne-ben nem sikerül a konzulátust egy modern, minden szempontból megfelelő épületbe költöztetni,³⁹ a két konzuli központ közül – konzuli szempontból – csak az egyik, a sydneyi fejleszhető tovább. Ebben az esetben is több lehetőség kínálkozik. Sydney konzuli központként lesz főkonzulátus, amely felelős a jelenlegi canberrai ügyek ellátásáért is, illetve esetleg a délkelet-ázsiai, Csendes-óceán környéki magyar képviselők⁴⁰ regionális konzuli központja is lesz. Főkonzulátusként – amellet, hogy Canberrát is ellátja – alá tartozhat Melbourne mint konzulátus, akár egy megnövelt Nyugat-Ausztráliát is magába foglaló konzuli kerülettel. Nyugat-Ausztráliában továbbra is megfontolandó egy ön-

álló konzulátus felállítása, mert az az állam gazdaságilag számos lehetőséget kínál, ugyanakkor az ottani, mindentől távol eső magyar közösség számára a konzuli ügyek intézése is könnyebbé válna. Ha Magyarország Perthben konzulátus felállítása mellett döntene, legcélszerűbb formában talán egy Melbourne vagy Sydney alá szervezett alkonzulátusként lehetne megnyitni, mert ez ebben a formában a BKE-nek is megfelelné.⁴¹

A konzuli feladatelosztáson túlmenően Melbourne további fejlesztése történhetne a már fentebb jelzett kulturális, Sydneyé pedig turisztikai irányba, így mindkét nagyvárosi képviselőtünk a helyi sajátosságoknak megfelelő arculatot kaphatna, ami hosszútávú működésüket is elősegíthetné.

III. Összegzés

Az ausztráliai magyar képviselők lehetséges fejlesztési irányait próbáltuk áttekinteni az ausztrál adottságok és a külképviseleti hálózatunkban rejlő jelenlegi lehetőségek függvényében. Amellett érveltünk, hogy a jelenlegi megoldás (*egységes diplomáciai központ – decentralizált konzuli hálózat*) a korábbi állapothoz képest egy jó irányba tett lépés, de még nem a végleges állapot, mert közép- és hosszútávon nem fenntartható. A diplomáciai feladatok Canberrába csoportosítása egy évtizeddel korábban – jó időzítéssel – megtörtént. A diplomáciai munka zavartalanságának biztosításához azonban a diplomáciai központot vagy egyedüli konzuli központtá is fel kellene fejleszteni vagy

a konzuli munkától teljes mértékben mentesíteni kellene. Egy canberrai konzuli központ létesítése visszalépést jelentene egy korábbi modellhez, amelyen – azt követően, hogy a két legnagyobb magyar közösséggel rendelkező városban konzuli hivatalok működnek – Magyarország már túllépett; ezen túlmenően felesleges kiadásokkal járna és a diplomáciai munkától vonna el kapacitást.

A canberrai konzuli részleg Sydney-be való olvasztásával viszont megnyílna a lehetőség a legnagyobb forgalmú konzuli képviselő további fejlesztéséhez, esetleg regionális konzuli központtá tételéhez. Ennek kapcsán végig kell gondolni Melbourne helyzetét is. Itt azonban a konzuli iroda jelenlegi székhelye minden további, konzuli szempontú fejlesztés gátját képezi. Amennyiben a székhely azonban új helyre kerül, megfontolandó a melbourne-i konzuli kerület Western Auszáliával történő kibővítése. Így akár mindkét konzulátus főkonzulátusi rangot kaphatna, és Auszália átlósan⁴² kerülne felosztásra a két konzuli hivatal között.

Megfontolásra javasoltuk továbbá a két konzulátus székhelynek profiljának megfelelő, nem konzuli szempontú fejlesztését is. Ez Melbourne, a kontinens kulturális fővárosa esetében egy magyar intézet felállítását, a forgalmas légikikötő Sydney esetében egy turisztikai iroda kialakítását jelenthetné. Mindkét intézmény hosszú távon kedvező hatással bírna a konzuli ügyfélkörre, továbbá mind a kulturális, mind a turisztikai központ felállítása illeszkedik a jelenlegi magyar kultúr-diplomáciai és turisztikai célkitűzések közé.

Végül pedig dönteni szükséges – a városban rejlő üzleti potenciál és konzuli ügyek intézésének megkönnyítése érdekében – egy esetleges perthi alkonzulátus felállításáról. Ezt – ha Western Australia oda tartozik – a melbourne-i, ha Melbourne fejlesztésére nem kerül sor, a sydneyi főkonzulátus alá lehetne rendelni.

Vagyis a magunk részéről a legutolsó modell (*egységes diplomáciai központ – hierarchizált többközpontú konzuli hálózat*) megvalósítása mellett érvelünk, már csak azért is, mert az önálló főkonzulátusok léte feloldaná a jelenleg a nagykövetséghez csatolt nem önálló konzuli irodák okozta jogi ellentmondást is. A főkonzulátusi rang természetesen nem jelenti azt, hogy a külügyminisztérium az általa legoptimálisabbnak tartott munkaszervezési és gazdálkodási szabályozást – alacsonyabb szintű jogszabályokkal – ne tudná megvalósítani.

Végezetül óvni szeretnénk az olyan általánosító szemlélet alkalmazásától, hogy Melbourne és Sydney csak azonos módon szemlélhető. Ellenkezőleg: bár a két várost érdemes együttesen kezelni, ezt csakis a két város eltérő arculatának figyelembevételével érdemes megtenni.⁴³ Éppen ezért érveltünk a konzuli hálózatnak a magyar érdekeknek és az ausztrál adottságoknak egyaránt megfelelő fejlesztése mellett, amikor a diplomáciai munka Canberrába, a kulturális jellegű munka Melbourne-be, a turisztikai jellegű munka Sydneybe csoportosítását javasoltuk. A konzuli munka ezek háttérét és bázisát képezhetné, a főkonzulátusi rangra mindkét esetben pedig nem a cím, ha-

nem a jogszabályi összhang megteremtése miatt lenne szükség.

1 L.: Domaniczky Endre: Centralizációs és decentralizációs tendenciák a délkelet-csendes-óceáni magyar külügyi hálózatban (Jura 2019/1. 257-261.), illetve l. még: Domaniczky Endre: Magyarország konzuli és diplomáciai kapcsolatai Ausztráliával (In: Domaniczky Endre: Ausztrália magyar szemmel, Fakultás, Pécs, 2018. 341-361.).

2 A svéd antropológus, az 1947-es Kon-Tiki expedíció egyik tagja, Bengt Danielsson (1921-1997) az 1950-es évek közepén hosszabb időt töltött Ausztráliában. Canberráról később magyarul is megjelent könyvében – találon – így fogalmazott: „Griffin tervének egyetlen hibája, hogy túlméretezett Ausztrália anyagi erőihez képest. [...] Így aztán a 30 ezer lakosú város körülbelül olyan, mint a nagyok ruhájába öltözött kisgyerek. Ha majd valamikor a baba belenő a ruhájába, ha ez a város egyszer mégis megépül, bizonyosan nem lesz se mesterkéltsé, se furcsa...” L. a teljes idézetet: Domaniczky i.m. 411-412.

3 A főváros az 1940-es évek óta növekvő számban fogadta be a diplomáciai képviselőket, amelyek súlya az általában régebben működő, Sydneyben székelő konzuli képviselők mellett csak lassan növekedett. Jelenleg az ausztrál protokoll szerint diplomáciai képviselőt csak a szövetségi fővárosban alapítható.

4 Fontos felidézni itt egy szimbolikus változást 2009-ből. Bár az ausztrál miniszterelnökök 1927 óta kevés kivételtől eltekintve Canberrában tartották a hivatalos rezidenciájukat (The Lodge), John Howard ausztrál miniszterelnök (1996-2007) megválasztása után nem költözött el a fővárosba, hanem Sydneyben maradt. A Lodge helyett ezekben az években az itteni – egyébként másodlagos székhely (Kirribilli House) – lett az elsődleges kormányfői rezidencia. Howard innét járt le Canberrába, ami jól jelképezte a miniszterelnöknek az ausztrál főváros súlyával és szerepkörével kapcsolatos nézeteit. Howard leköszönése után az új miniszterelnök, Kevin Rudd (2007-2010) visszahelyezte székhelyét Canberrába.

5 A félmillió lakosságszám, amelynek elérését az 1960-as években még 1990-re várták, valószínűleg csak 2035-re válik valóssá. L. még: Brown, Nicholas: A History of Canberra (Cambridge – Port Melbourne, Cambridge University Press, 2014. 222.)

6 Sydney és Canberra, illetve Sydney, Melbourne és Canberra egymáshoz való viszonyát l. bővebben: Domaniczky Endre: Ausztrál fővárosok: Sydney, Melbourne és Canberra (sajtó alatt, várható megjelenés: 2020 eleje).

7 Sydneyben, ahol 1968 és 2009 között főkonzulátus működött, a magyar diaszpóra konzuli szempontból jól feltárt, az ügyfelek jelentős részének már voltak konzuli ügyei, elsősorban csak az újabb események „követésére” van szükség. Ezzel szemben Melbourne konzuli szempontból kevésbé ismert, hiszen állandó hivatásos konzulátus csak 2013-tól működik a városban. Ott megfelelő technikával az ügyfélkör jelentős mértékben bővíthető új ügyfelekkel. Canberra környékén az 1950-1970-es években zajló építkezéseknek köszönhetően egy időben ezernél is több magyar élt szervezett keretek között: volt magyar házuk, egyesületeik, rendezvényeik. Az ezredfordulóra a szervezett közösség teljesen eltűnt, s bár Canberra környékén jelenleg is ezer fő körül van a magukat magyarnak vallók száma, ők már többnyire többedik generációk.

8 Magyarországon 105 fő/km².

9 E három városban él az ország lakosságának fele!

10 Sydney (New South Wales), Melbourne (Victoria), Brisbane (Queensland), Perth (Western Australia), Adelaide (South Australia), Hobart (Tasmania).

11 Ez az ún. Outback (Pusztaság), térképét l.: Domaniczky i.m. 369.

12 Így például: Brisbane Sydneytől, Sydney Melbourne-től, Melbourne Adelaide-től.

13 Viszonyításképpen: Budapesttől London (Egyesült Királyság) közúton 1700, a skóciai Aberdeen (Egyesült Királyság) 2700, Kuvaitváros (Kuvait) 4200, Omszk (Oroszország) 4500 km-re található.

14 Egy egyszerű gyakorlati példát hozva: az elsőgenerációsok az ausztrál vízumuk meghosszabbításához, az ausztrál állampolgárság megszerzéséhez rendszeresen igényelnek magyar erkölcsi bizonyítványt. Ennek az elintézési ideje az elmúlt években 8 hétről 2-3 napra rövidült, azonban az igényléshez még mindig szükség van a személyes megjelenésre és azonosításra. Ezért az ügyfelek közül van, aki egy egész napot utazik az erkölcsi bizonyítvány kérelem benyújtása érdekében, holott már elektronikusan is kérelmezhetné azt ügyfélkapun keresztül, ha a program lehetővé tenné a külföldre kézbesítést (a magyar külképviseletre, ahonnan azután irattovábbítással az ügyfélhez eljuttathatnánk). Vagyis az elektronikus ügyintézés fejlesztésében (különösen az e-SZIG bevezetése óta) nagy lehetőségek nyíltak, amelyeket pontosan az ilyen nagy területen szétszórta élő diaszpóra ügyintézésének megkönnyítésére lehetne hasznosítani.

15 L.: Domaniczky Endre: Centralizációs...

16 A Sydneyben nyitott konzuli képviselő erős

pozíciói a megnyitás körülményeire is visszavezethetőek. Bár általában a diplomáciai kapcsolatok felvételére kerül először sor, és ez hallgatólagosan magában foglalja a konzuli kapcsolatok felvételét is (ezért fogalmaz úgy a bécsi konzuli egyezmény, hogy „Két állam között a diplomáciai kapcsolatok felvételében történt meg-egyezés – ellenkező utalás hiányában – magában foglalja a konzuli kapcsolatok felvételét is.” (BKE 2. cikk 2. pont)), az ausztrál-magyar relációban előbb történt meg a konzuli kapcsolatok felvétele, és a konzuli képviselő megnyitása, amelyet évekkel később követett a diplomáciai kapcsolatfelvétel. A Sydneyi Főkonzulátus tehát szokásjogi alapon – ahogy erre egyébként a bécsi konzuli egyezmény 17. cikke lehetőséget is ad – hosszabb ideig diplomáciai feladatokat is ellátott.

17 Egy újrainyitott főkonzulátus diplomáciai súlya és szerepköre még akkor sem közelíthetné meg a korábbi főkonzulátusét, ha a magyar fél szándékai erre irányulnának. Canberra mint diplomáciai központ „szívóhatása” a két város közelsége miatt jelentős: hiába működik tehát az ausztrál külügyminisztérium honlapja szerint több külképviselet Sydneyben, mint Melbourne-ben, a fővárostól távolabb fekvő déli metropolisz konzuli testülete jóval karakteresebb, míg Sydneyben a programok egy része Canberrához is kötiődik.

18 Ebben a nagyvárosban található az ország egyik legnagyobb magyar közössége, amely ugyanakkor politikailag (mind Magyarország, mind Ausztrália irányába) a legaktívabb.

19 A „nehezebben megközelíthető” fordulatnak Canberra vonatkozásában csak Sydneyhez viszonyítva van értelme. Egy 5,5 milliós, tengerparti kikötőváros értelemszerűen forgalmasabb és könnyebben elérhető, mint a szárazföldi, 350 ezer fős Canberra, amelynek reptere csak 2010-es évektől fogad nemzetközi járatokat. Canberra kisebb mérete ellenére jól megközelíthető közúton, vasúton (Sydneyből) és repülővel (elsősorban Sydneyből és Melbourne-ből).

20 Az optimális megoldások kidolgozása (konzuli fogadónapok rendszere, helyszínei, ezek kommunikációja) hosszabb időt vett igénybe, és mire az új rendszer megszilárdult volna, a magyar fél más megoldások irányába mozdult el.

21 Szinte pontosan 4 év (2009.09.30-2013.10.23.) telt el a Sydneyi Főkonzulátus bezárása és a Melbourne-i Konzuli Iroda megnyitása között.

22 Ehhez fel kell mérni a meglévő épületeket, átgondolni, hogy a jelenlegi terek elegendőek lennének-e egy nagyobb ügy-, illetve ügyfélforgalom számára vagy esetleg új, különálló épületre lenne szükség.

23 Konzuli szempontból az ügyintézés ugyan- is a tájékoztatással kezdődik, a potenciális ügyfelek pedig legkönnyebben a magyar rendezvényeken érhetőek el. Canberra viszont egy viszonylag kicsiny, és szervezetlen magyar közösséggel rendelkezik, a nagyobb magyar közösségekhez tehát utazni szükséges. Amennyiben egyetlen konzuli központban gondolkodunk, érdemes a jó megközelíthetőségre is figyelemmel lenni: a konzulátust tömegközlekedési szempontból könnyen megközelíthető helyen érdemes kialakítani, ami Canberrában a jelenlegitől eltérő helyszín választását tenné szükségessé.

24 A jogi státusz tekintetében a magyar jogi és a nemzetközi jogi szabályozás, valamint a két ország gyakorlata eltérő. A magyar szabályozás tekintetében a a külképviseletekről és a tartós külszolgálatról szóló 2016. évi LXXIII. törvény egyértelműen fogalmaz: „A külképviselet részeként... alkonzulátus, valamint konzuli iroda működhet. Az alkonzulátus és a konzuli iroda önálló költségvetéssel és vezetéssel nem rendelkezik.” (3. § (2) bekezdés). Ezzel szemben a bécsi diplomáciai egyezmény (amelyet Magyarország 1965-ben, Ausztrália 1968-ban ratifikált) szerint „A küldő állam a fogadó állam előzetes kifejezett hozzájárulása nélkül nem létesíthet a képviselet részét alkotó hivatalt más helységben, mint ahol magát a képviseletet létesítette.” (12. cikk) Magyarország a külügyi törvényben elsősorban munkaszervezés és a gazdálkodás egyszerűsítése érdekében egy sajátos, hibrid formát alkotott meg (konzuli iroda), amely azonban a két bécsi egyezmény megoldásával – amely diplomáciai és konzuli képviseleteket különböztet meg (BDE 3. cikk, BKE 3. cikk) – ellentétes. Ausztrália mint fogadó állam a külföldi missziókkal kapcsolatos protokollját a bécsi egyezmények alapján határozza meg: tehát a magyar jog szerint nem önálló képviselet ausztrál oldalon önállóan, a bécsi konzuli egyezmény szerinti besorolásnak megfelelően, egy vezetővel jelenik meg. A jogi státuszbeli eltérés egyébként nem szükségszerű, azt magyar részről a bécsi egyezményekkel ellentétes tartalmú azonos szintű (törvényi) szabályozás okozza (vagyis a külügyi törvényben nem lett volna szabad kimondani a két forma egyesítését, hanem alsóbbszintű szabályokban más technikával kellett volna a kormányzati célt: a munkaszervezési és gazdálkodási szempontokat érvényre juttatni).

25 A személyi állomány tekintetében a bécsi egyezmények megkülönböztetnek diplomáciai képviseleten konzuli ügyekkel foglalkozó diplomátákat (vö: BDE 1. és 3. cikk, BKE 1. és 3. cikk) és konzulátusokon dolgozó konzuli tisztviselőket (BKE 1. és 3. cikk). Az ausztrál gyakorlat is ennek megfelelően alakul: a nagykövetség konzuli munkát végző mun-

katársai diplomata, a konzuli képviselőteken dolgozó konzuli munkatársai konzuli besorolásba kerülnek.

26 A feladatok szempontjából Canberra egyrészt a jogi szabályozás, másrészt az ausztrál protokoll előírásai miatt kiemelt helyzetben van. A nagykövetség konzuli részlegének feladatai értelemszerűen eltérőek, hiszen diplomáciai jelentőséggel is bíró konzuli ügyekben elsősorban az itt dolgozóknak kell eljárniuk. Az eltérő feladatok adódhatnak a bécsi egyezményekből is (l. például: BKE 21. cikk). Ám az ausztrál protokoll szerint a nagykövetség konzuli részlegének munkatársai konzuli kerülettől függetlenül eljárhatnak az ország egész területén. (<https://dfat.gov.au/about-us/publications/corporate/protocol-guidelines/Pages/3-Diplomatic-missions-consular-posts-and-other-representative-offices.aspx>, 2019.07.14.). Visszafelé ez a fogadó állam külön engedélyhez kötött (BKE 6. cikk), tehát egy konzulátuson dolgozó konzul másik állomáshelyre küldéséhez elvileg a fogadó állam beleegyezésére is szükség van.

27 A magyar és ausztrál szabályozás e tekintetben is eltérő. Bár a jogforrást mindkét esetben is eltérő. Bár a jogforrást mindkét esetben a bécsi egyezmények jelentik, magyar részről a nagykövetség konzuli részlege is saját konzuli kerülettel rendelkezik (mert a BKE 3. cikke azt mondja, hogy a konzuli „...feladatokat az Egyezmény rendelkezéseinek megfelelően diplomáciai képviselők is végezhetik”, vagyis rájuk is vonatkoznak a BKE konzuli kerületekről szóló rendelkezései). Az ausztrál protokoll szerint viszont a nagykövetségek konzuli részlegének munkatársai (sőt: diplomatái!) konzuli kerülettől függetlenül eljárhatnak az ország egész területén (<https://dfat.gov.au/about-us/publications/corporate/protocol-guidelines/Pages/3-Diplomatic-missions-consular-posts-and-other-representative-offices.aspx>, 2019.07.14.).

28 Bármennyire is próbálták még a beosztásokat és a létszámot is egységesíteni az elmúlt években. Vö.: 2016:LXXIII. tv. 8. § (2) bekezdés. Ennek alapján mindhárom konzulátus vezetőjét vezető konzullá nevezték ki. Törekedtek továbbá az azonos létszám és konzuli kerületek kialakítására is, ezeket azonban a gyakorlati adatok és eredmények nem igazolják vissza. L. még: 43. lj.

29 A nagykövetség konzuli részlegének strukturálisan és koncepcionálisan kiemelt helyzetére vö.: 24-27. lj.

30 Abban a pillanatban ugyanis, amikor a két legnagyobb magyar közösséggel bíró városban konzulátusok megnyitására kerül sor, a kicsiny magyar közösséggel bíró és a két tengerparti közlekedési csomóponthoz képest nehezebben megközelíthető konzulátus fenntartása feleslegessé válik. Az ügyfelek

ugyanis az utazási idők és költségek alapján foglalnak időpontokat, hiába is szabnak nekik mértánilag szabályos konzuli kerületeket. Ráadásul a konzuli munkaszervezés az egységes diplomáciai központ legfontosabb feladatától, a diplomáciai munkától von el forrásokat úgy, hogy maga a canberrai konzuli munka egyébként a közeli, kizárólag konzuli feladatokat végző Sydneyből ellátható lenne.

31 A két, nagykövetség részét képező, de attól eltérő államokban működő konzuli iroda létezése továbbra is ellentétes a BDE 12. cikkével.

32 Miután itt többközpontú a hálózat, az egyes elemek legalább konzulátus ragban működnek, így az ausztrál és a magyar szabályozás és gyakorlat már összeegyeztethetővé válik.

33 Vö.: a külképviseletek gazdálkodásának részletes szabályairól szóló 223/2017. (VIII. 11.) kormányrendelet 15-17.§§, illetve a 2016:LXXIII. törvény 29. § (1) bekezdés.

34 Ennek a konzulnak a feladata a csendes-óceán ázsiai részén működő, elsősorban vízumkiadó képviseletek konzuli szakmai munkájának segítése lehetne. Sydney mint a jelenleg legnagyobb forgalmú ausztráliai képviselet viszont csak klasszikus ügyekkel foglalkozik, ezen ügytípusokkal kapcsolatban a régió egységes gyakorlatának kialakításába könnyen bevonható.

35 Melbourne-ben él a legnagyobb és legszervezettebb magyar közösség. Több magyar ház és magyar szervezet működik itt. A város sugaras szerkezetű, könnyű benne közlekedni, a tömegközlekedés Ausztrálián belül itt a legfejlettebb. Melbourne országon belül is közlekedési (légi, vasúti, közúti) csomópont, de nemzetközi járatokkal is elérhető bármilyen irányból.

36 Nemcsak az épület maga, amiben a konzulátus jelenleg működik (<https://vhd.heritagecouncil.vic.gov.au/places/102762>, 2019.07.16.), de az egész városnegyed műemléki vagy városképi szempontból jelentős (ezt hívják North Fitzroy Heritage Overlay Area-nak); mindez a külső és belső átalakítást jelentős mértékben megnehezíti vagy éppen lehetetlenné teszi.

37 Vö.: BKE 5. cikk, illetve külügyi tv 57. § (1)-(3) bekezdései.

38 Magyar részről számos alkalommal felmerül az ötlet, hogy el kell érni, hogy Ausztrália újra nagykövetséget nyisson Budapesten. Ezt a célt reálisan kitűzni sem lehet, Ausztrália mintegy két évtizede folyamatosan építi le a közép-európai diplomáciai hálózatát. Hosszabb távon valószínűleg csak Berlinben (Németország az egyik legfontosabb európai kereskedelmi partner) és Belgrádban (a legnagyobb közép-európai származású diaszpóra a volt jugoszláv

államokhoz kötődik) lesznek jelen. Ilyen adottságok mellett sem reménytelen azonban a helyzet, ha például a kulturális diplomácia oldaláról közelítünk. Budapest és Melbourne hasonlóságait kiemelve a magyar fél egy ingyenes telekfelajánlás révén egy ausztrál kulturális intézet felállítását szorgalmazhatná. Vagyis diplomáciai síkon nem, de kulturális vonalon talán lenne esély Ausztrália budapesti jelenlétének helyreállítására. Viszonossági alapon Magyarország felajánlhatná, hogy a déli féltekén egyszer amúgy is nyitni tervezett magyar intézetet Ausztráliába, azon belül is Melbourne-be vinné, amihez szintén telket vagy hozzájárulást kér.

39 Itt nyilván azt kell mérlegelni, hogy a reprezentáció vagy a konzuli munkavégzés szempontjai fontosabbak. Amennyiben az előbbi, úgy Carlton vagy Kew patinás városrészei is szóba jöhetnek, amennyiben az utóbbi kap elsőbbséget, a legjobb döntés egy belvárosi irodaházbeli bérlet lehetne.

40 Csak egy lehetőséget felvázolva: Dzsakarta (Indonézia), Szingapúr (Szingapúr), Kuala Lumpur (Malajzia), Manila (Fülöp-szigetek), Hanoi és Ho Si Minh Város (Vietnám).

41 L. mintaként Magyarország Vancouveri Alkonzulátusát (<https://toronto.mfa.gov.hu/page/>

vancouveri-alkonzulatus, 2019.07.16.).

42 Ebben az esetben konzuli kerületként Sydneyhez tartozna: New South Wales, Queensland, Australian Capital Territory és Northern Territory, Melbourne-höz pedig Victoria, South Australia, Tasmania és Western Australia. Magyarok tekintetében ez nagyjából egyenlő elosztást jelentene: 40-40 ezer fővel. L. még: Domaniczky: i.m. 309-341.

43 Az a jól hangzó érv, hogy mindegyik képviselőt legyen konzuli részleg, ugyanolyan létszámmal, ugyanazon rangban lévő beosztottakkal csak papíron mutat jól, de az egyes városok jellegzeteségeire nem ad adekvát válaszokat. Bár jól hangzik, hogy KGA-k révén külgazdasági szempontból egy egész kontinenst le lehet fedni, a rendszerváltás óta eltelt időszak eseményeit áttekintve ebben a viszonylatban elsősorban a konzuli munkára, másodsorban a kulturális és tudományos együttműködésre érdemes koncentrálni. Külgazdasági eredményeket nagy valószínűséggel e témák „margóján” fogunk tudni elérni, tehát a külgazdaság legjobb helyen a klasszikus diplomáciai központban, Canberrában lenne. A konzuli képviselőteken így megüresedő helyeket a konzuli részlegek bővítésére lenne érdemes fordítani.